ATENUATORI DE RELAȚIE ÎN CAZUL ACTELOR DIRECTIVE. CÂTEVA OBSERVAȚII

MIHAELA-VIORICA CONSTANTINESCU

Facultatea de Litere, Universitatea din București

mihaelaviorica.constantinescu@litere.unibuc.ro

Cuvinte-cheie: *acte de vorbire directive, atenuatori ai forței ilocuționare, prefață convențională, pragmaticalizare.*

Keywords: *directive speech acts, mitigators of illocutionary force, conventional preface, pragmaticalization.*

1. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

Acest articol explorează modalitățile convenționale de atenuare a forței ilocuționare a actelor de vorbire directive care implică utilizarea unor adjective evaluative (*bun(ă)*, *drăguț(ă)*, *amabil(ă)*) sau a unor termeni afectivi (*a se supăra*): situațiile reflectă faptul că enunțuri care, la origine, erau poate îndemnuri sau rugăminți – realizate direct sau indirect – se pragmaticalizează, devenind atenuatori ai forței ilocuționare pentru un act de vorbire din aceeași clasă (directiv), cu o valoare particulară diferită (solicitare) sau similară (îndemn, sfat). Pe lângă procesul pragmaticalizării, analiza noastră atrage atenția asupra importanței ordinii morale asupra interacțiunilor, ca element care facilitează explicarea relației dintre acte de vorbire și (im)politețe. În plus, analiza va evidenția (a) varietatea mare a acestor formule la nivel diacronic, (b) schimbarea preferințelor privind adjectivul selectat pentru aceste tipare convenționale și (c) stereotipia actuală a utilizării, reflectată de corpusurile de limbă vorbită (care, din păcate, nu acoperă toată gama de vorbitori – de exemplu, vorbitorii cu vârsta de peste 60 de ani sunt subreprezentați, sau o gamă variată de interacțiuni informale sau semiformale).

2. ATENUAREA ACTELOR DIRECTIVE

Definite de Searle (1969) ca acte de vorbire prin care locutorul dorește să determine interlocutorul să realizeze o anumită acțiune, directivele au în română mai mulți indicatori ai forței ilocuționare: pe lângă verbele performative (*a ruga*, *a cere*,

SCL, LXXVII, 2026, nr. 2, Bucureşti, p. 173–189

DOI: 10.59277/SCL.2026.2.03

a ordona etc.), modurile verbale și formele verbale nonfinite sunt extrem de importante: imperativul, conjunctivul, infinitivul sau supinul, iar în unele situații chiar indicativul (prezent sau viitor). De asemenea, în română, directivele realizate indirect implică structuri interogative în care, pe prima poziție, apar verbe modale precum *a vrea* sau *a putea*, la indicativ sau la condițional, sau „marcatori de politețe" precum *fii bun* și *dacă nu te superi* (Săftoiu 2026 sau Chelaru-Murăruș și Constantinescu 2026; pentru o discuție generală legată de atenuarea forței ilocuționare, vezi Caffi 2013). Chelaru-Murăruș și Constantinescu (2026) consideră formule de tipul *Fiți amabil(ă)…* sau *Dacă sunteți amabil(ă)/drăguț(ă)* atenuatori de relație (*relational hedges*), un tip de prefață convențională care să minimalizeze posibilitatea de respingere de către interlocutor a unei solicitări (vezi și Dumitrescu 2010). În discutarea atenuării forței ilocuționare, Ionescu-Ruxăndoiu (2003: 30) menționează, pe lângă *whimperatives*, „și alte procedee, printre care se numără și *prefațarea* verbelor performative prin modale. Înregistrat și în română, chiar dacă nu are frecvența din engleză, procedeul „deturnează" atenția receptorului de la marca fundamentală a tipului de act ilocuționar" (sublinierea noastră).

Preluând astfel ideea de prefațare, folosim „prefață convențională" pentru o structură care, din punct de vedere sintactic, poate fi separată sau nu de actul principal, care poate conține (i) un verb performativ (de exemplu, *a ruga*) care nu-și mai actualizează valoarea performativă, ci doar o „citează", (ii) un substantiv provenit dintr-un astfel de verb performativ (*rugăminte*) sau (iii) o structură pragmaticalizată (Traugott și Dasher 2002) cu originea într-un act de vorbire din aceeași clasă (*fiți amabil(ă), nu te/vă supăra/supărați, (dacă) ești/sunteți drăguț(ă)/amabil(ă)* etc.): *Te rog să-ți faci curat în cameră!* (mama către adolescent – solicitare); *Am să te rog ceva/am o rugăminte: fă-ți curat în cameră!*; *Fiți amabilă, cât costă…?*; *Sunteți amabilă să-mi spuneți cât costă…?*

Jucker (2026) numește „marcator de solicitare politicoasă" (*courtesy request marker*) utilizările cu funcție de atenuator pe care le au sau le-au avut *pray* și *please* în engleză (la origine verbe, care s-au pragmaticalizat ca marcatori ilocuționari). În română, *a ruga* păstrează însă dimensiunea performativă, pe lângă cea de marcator („citarea" valorii performative de bază). Având în vedere tipologiile de atenuatori sintetizate de Caffi (2013), aceste prefețe convenționale pot fi considerate lenitive/calmante (*lenitive mitigation* la Caffi 2007, 2013), combină mijloace lexicale și sintactice orientate atât asupra locutorului – situațiile (i)-(ii), cât și asupra interlocutorului (iii), sunt adiționale (toate cele trei situații), iar cele pragmaticalizate se încadrează în categoria largă a construcțiilor ipotetice (prin structurile condiționale sau prin cele interogative).

Prefețele convenționale pot conține și un cumul de mărci: verb modal + verb citant al unei valori performative + structură pragmaticalizată; verb modal + verb citant al unei valori performative etc., ca, de exemplu: *Pot să te rog să-mi duci și mie cartea la bibliotecă?*; *Pot să te rog, dacă nu te superi, să-mi duci și mie cartea la bibliotecă?*; *Dacă nu te superi, pot să te rog să…?*

Elementele care apar în prefețe convenționale pot avea și utilizare parantetică (verbul *a ruga* sau structurile pragmaticalizate) precum și una de tip „postfață convențională”, o structură plasată după actul principal, identică sau foarte asemănătoare cu o prefață, dar care prezintă, în general, mai puține combinații de mărci specifice (de exemplu, fără combinația cu verbele modale): *Fă-ți, te rog, curat în cameră!*; *Du-mi și mie, dacă ești drăguț(ă), cartea la bibliotecă!*; *Fă-ți curat în cameră, te rog!*; *Du-mi și mie cartea la bibliotecă, dacă ești drăguț(ă)!*

Situația prefețelor/postfețelor sau a utilizărilor parantetice poate fi pusă în paralel cu cea a presecvențelor din modelul etnometodologic de analiză a conversației. În continuare, vom prezenta o analiză a atenuatorilor de relație care implică adjective evaluative și termeni afectivi, fie că apar ca prefață/postfață convențională, fie parantetic. Pentru simplificare, vom folosi formula „prefață convențională”, realizând distincții legate de topică numai atunci când este relevant pentru analiză.

3. ATENUATORI DE RELAȚIE

3.1. STRUCTURILE CU ADJECTIVE EVALUATIVE

Am constatat posibilitatea de a delimita o ordine cronologică[1] a utilizării acestor prefețe convenționale:

(a) structura cu verbul *a fi + bun(ă)* este atestată la începutul secolului al XIX-lea în fabulele traduse de Țichindeal (1814), fiind folosită până în prezent:

> Taurul îi zicea: – *Fii bun* și șezi în pace, țapule. (Țichindeal, Fab., 95)
> […] apoi vezi în ce stare-i biata copilă… *Fii bună*, te rog, și primește a te logodi […] (Alecsandri, *Chir. P.*, în O. V, 474)

(b) structura cu verbul *a fi + drăguț(ă)* este atestată în corespondența unor personalități ale lumii filologice și literare (Sextil Pușcariu, George Topârceanu) la finalul secolului al XIX-lea-începutul secolului al XX-lea, fiind, de asemenea, în uz:

> *Să fii drăguță*, Puiule, și să vii și tu, căci se spune că e o minune de frumusețe excursia asta. (Pușcariu, Mem., 628)
> Te sărut și te rog stăruitor *să fii drăguță* și să-mi scrii curând. (Topârceanu, S. II, 500)
> Andrei, dragule, îi spun cu un ton rugător și puțin jenat, *fii drăguț* și ia-mi tu valiza ca să n-o mai car pe scări. (Liiceanu, Întâlnire, 89)

[1] Am folosit corpusul electronic al Institutului de lingvistică „I. Iordan – Al. Rosetti” al Academiei Române, la care am avut acces temporar, pentru realizarea cercetării.

(c) structura cu verbul *a fi + amabil(ă)* este atestată începând cu texte publicate în periodice de la finalul secolului al XIX-lea, fiind singura structură dintre cele trei cu atestări în corpusurile tipărite de limbă vorbită actuală:

> Vă rog, *să fiți amabil*, să luați toate precauțiunile de a se îndrepta răul, de care suferim. (*Epoca*, 1889, nr. 1025, 2)
> D-le Straton, *fii amabil* și dă-ne cafele. Cafele negre. (Sebastian O. II, 972)
> A: <R *fiţi*> *amabilă*↓ ştiţi cumva cum putem ajunge de aici la universitate?; <R bună ziua.> ă:: <R *fiţi amabil*> am:: mîine o:: înfăţişare::; <R bună ziua. *fiţi amabilă*↓ aveţi cumva> loţiune gerovital↑ pentru regenerarea părului.; *fiţi amabilă*↓ acceleratu de două douăzeci la CE linie e. (IVLRA, 92; 101; 131; 139)

Structura cu verbul *a fi + bun* pare să reflecte un tipar romanic, actualizat în alte limbi fie cu verbul *a fi* + adjectiv evaluativ (de exemplu, în franceză, unde verbul este folosit la indicativ viitor sau la condițional, sau în italiană, cu verbul la imperativ), fie cu verbul *a avea* + substantiv evaluativ (fr. *avoir la bonté de*, it. *avere la bontà di*). În română, am întâlnit accidental situația cu *a avea + bunătate*, în scrisori private, în care structura poate fi calchiată din limbile romanice: „poftindu-te ca *să ai bunătate* de a veni joi sara sau vineri dimineața, la Fălticeni, ca să ne întâlnim […] Pentru aceasta, dară, tare te rog ca *să ai bunătate* de a veni că și eu te aștept cu bucurie” (scrisoare din 21 septembrie 1837, apud Vintilă 2025: 27).

Având în vedere influența franceză din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, am putea considera că structura cu evaluativele *drăguț/amabil* este o consecință a suprapunerii structurii cu evaluativul *bun* cu o structură care calchiază fr. *être gentil/aimable*. Pe lângă actualizări în tipare similare, structurile *a fi + bun* au și actualizări pe care nu le-am regăsit pentru celelalte două situații. În plus, faptul că structurile cu *bun(ă)* și *drăguț(ă)* nu se regăsesc în corpusurile de limbă vorbită actuală sugerează faptul că acestea nu mai sunt frecvent folosite de tinerii adulți sau de persoanele de vârstă medie (grupele de vârstă cel mai bine reprezentate în corpusurile de limbă română publicate).

Tipare comune în care se regăsesc aceste structuri:

(1) *a fi* la imperativ, coordonat copulativ cu un alt verb la imperativ:

> De aceea *fii bun* <u>și</u>-mi <u>indică</u> adresa lui, ca să-i pot trimite (Scris. Bianu, I, 372)
> – Te rog, te rog. *Fii drăguț* <u>și</u> <u>ascultă</u>-mă fără să mă întrerupi. (Minulescu, O. III, 238)
> – Am înțeles. Acum, *fii amabil* <u>și</u>-mi <u>desfășoară</u> dosarul doi. Care, dacă nu mă înșel, conține punctul dumitale personal de vedere… (Sîrbu, Eur. II, 69)

Alternative la utilizarea imperativului sunt situațiile cu *a fi* la indicativ viitor (poate influențate de un model francez) sau la conjunctiv (exemple numai pentru structurile cu *bun(ă)* și *drăguț(ă)*); în unele cazuri, verbul la conjunctiv este urmat de un infinitiv:

> – *O să fii bun*, mă ruga câte unul, să te uiți și la bagajele mele; precizând: Uite, astea de aici. (Arghezi, S. 15, 51)
> Pe cele vechi *o să fii drăguț* să mi le trimeți acasă… – Cum nu… (Mușatescu, Scr. IX, 211)
> iar d-ta *să fii bun* să răspunzi, că plata să va face direct […] (Scris. Bianu, I, 98)
> *Să fii drăguță*, Puiule, și să vii și tu, căci se spune că e o minune de frumusețe excursia asta. (Pușcariu, Mem., 628)
> – Dacă mă căuta cineva, *să fii drăguță* și să-i spui că mă găsește în Rinocerului 33, la domnul doctor dentist Luduș. (Stancu, Rădăcinile V, 248)
> Domnul meu, dacă nu te importunează, *să fii bun* a ne spune care este propria d-le opinie (*Telegraful* (Buc), nr. 1596/6 august 1877, 3)
> *să fii bun* a dispune să-mi facă aceste 4 fotografii [….] (Scris. Bianu, II, 433)

(2) prefață:
(a) prefață cu structură interogativă; în unele situații apare cumulul cu un verb modal:

> – *Ești bun* să te apropii ? Șezură unul lângă altul și continuară vorbirea lor șoptită. (Galaction, O. IV, 307)
> – Doctore, *ești drăguț* să-mi dai o consultație? (Mușatescu, Scr. VIII, 407)
> Ah! jucai șah! Prea frumos și prea bine. *Ești amabil* să joci și cu mine o partidă? (Sadoveanu, O XI, 603)
> Cristina, *vrei* tu *să fii drăguță* și să-mi dai o citronadă? M-a năucit căldura. (Lovinescu, (H.) T.2 I, 258)

(b) prefață cu construcție condițională (*dacă* + indicativ + conjunctiv/imperativ/elipsă)

> – Mă iartă mossie, *dacă sunteți bună*… strada otelului meu ? (*Telegraful* (Buc), nr. 1157/14 februarie 1876, 3)
> ELEVA: Să răspund eu? MADONA (se întoarce pe scăunelul rulant): *Dacă ești drăguță*. Nu sunt acasă pentru nimeni. (Mușatescu, S. II, 341)
> – Bună ziua! *Dacă sunteți amabilă*; m-am lovit la un deget. Puțină apă și o bucată de pânză. (*Flacăra*_1964_08_31, 14)

În aceste exemple e interesant faptul că actul principal fie lipsește, ca în exemplul din Mușatescu, conținutul propozițional al acestuia fiind dedus considerând replica anterioară a personajului Eleva, fie este exprimat prin grupuri nominale (exemplele din *Telegraful* și *Flacăra*).

Construcțiile condiționale pot avea ca prefață verbul *a ruga* sau substantivul *rugăminte*, într-un cumul de mărci:

> *Te-aș ruga, dacă ești amabil,* să-mi trimiți adresa lui Vasile Igna, ca să-i pot scrie. (*Tribuna* (R.), nr. 088/2006, 13)
> reînnoiesc *rugămintea* de acum o lună: *dacă sunteți bun* să redactați conținutul conferinței (Scris. Densusianu, IV, 274)

(c) prefață cu verbul *a ruga*

> *Vă rog, să fiți amabil,* să luați toate precauțiunile de a se îndrepta răul, de care suferim. (*Epoca*, 1889, nr. 1025, 2)
> Te sărut și *te rog* stăruitor *să fii drăguță* și să-mi scrii curând. (Topârceanu, S. II, 500)
> *Te rog să fii bun* a comunica Maiestății Sale. (Călinescu (A), Ins. Pol. (1916–1939), 423)

(3) parantetic – am considerat parantetice și situațiile în care structura apare după vocative

> Spune-mi, *fii bun*, de este țesetura zisăi cărți în limba noastră, pentru ce e așă de stricată? (Șc. Ardeleană (2024) III, 289)
> Antipa, spune bătrânul August pălărierul, *fii bun*, aș vrea un pahar cu apă, adă tu un pahar de apă, băiete. (Bălăiță, Lumea, 171)
> – Camarade, *fii drăguț*, îi zise domnul lung, în negru […]. Lasă-mă pe mine… (Brăescu, O. A. II, 215)
> Nina, *fii drăguță*, mai treci odată în „revue" toate toaletele doamnei profesor doctor. (*Viața Rom.* (R. US) 1975 X, 36)

(4) postfață

> Premierul e acolo?… Dă-mi-l un pic, *dacă ești drăguț!* (Mușatescu, SCR. V, 340)

Am întâlnit însă situații interesante numai cu *a fi + bun(ă)*:
(i) *a fi* la imperativ, urmat de conjunctiv:

> *Fii bun*, domnule interpret, să nu traduci. (Arghezi, S. 14, 31)

(ii) *a fi* la imperativ urmat de construcții cu *de* la limita dintre subordonare și coordonare:

> dar să lăsăm astea la o parte și *fii bun* de-mi explică o enigmă; *Fii bun*, domnul meu, de-mi spune cel puțin […]; *Fii bun* de-mi spune aceea ce voiești. (Filimon, Escurs. si nuv. (1858-1861) in O. I, 38; 111; 217)
> *Fii bun* de-mi spune mai curând ce știi despre […] (Scris. Bianu, III, 52)

(iii) *a fi* la imperativ urmat de infinitiv:

> …rogu-te, direpț aceea, de ai vreuna carte despre aceasta, dă-mi să o citesc, iară de nu este, *fii bun* a-mi spune ce să cuvine a credere de vechii romani? (Șc. Ardeleană (2024) III, 285)
> *Fii bun*, dară, a lua ştire de la dânșii (Bariţiu, III, 317)
> De nu vei încăsa, că doară nu vor, *fii bun* a mă aviza ca de la nr. 10 să tai (*Contemp*. VIII, 90)

3.2. STRUCTURILE CU VERBUL *A SE SUPĂRA*

Discutăm în continuare situația altor atenuatori de relație, cu verbul *a se supăra*: *nu te/vă supăra/supărați*, cu apariții mult mai frecvente în corpusurile de română vorbită publicate, precum și *te superi (dacă)* și *(dacă) nu te superi/vă supărați*. Dacă *a fi* + adjectiv evaluativ e o marcă de tip convențional pentru actele directive indirecte, structurile pragmaticalizate cu verbul *a se supăra,* cu imperativul și cea condițională, sunt folosite atât pentru solicitarea unor informații, cât și pentru atenționare sau exprimarea unor puncte de vedere opuse celor exprimate de interlocutor.

În prima situație este vorba, cu precădere, despre adresarea unor întrebări în interacțiuni care implică impersonalitate în relația locutor-interlocutor, de exemplu la biroul de informații dintr-o gară:

> B_6: *nu vă supăraţi*↓ timişoara_craiova la CE oră::⊥ pă CE linie soseşte.
> A: trenu care soseşte↑ linia↑ sau [(xxx) […]
> B_{10}: *nu vă supăraţi*↓ la iaşi↓ la CE oră e tren.
> A: treişpe_treijcinci. (IVLRA, 140)

> B_{20}: pentru ghergani↓ *nu vă supăraţi*↓ la CE oră am eu legătură.
> A: două şi cinci↓ linia şapte. […]
> B_{21}: acceleratu la mie⊥ o_mie_optsute_douăjtrei↓ de la CE linie pleacă *<nu vă supăraţi>*
> A: # # # linia trei. (IVLRA, 142)

Atenuatorul poate apărea ca prefață, parantetic sau postfață. Relativ frecvente sunt și situațiile în care este prefațat verbul *a întreba*: *Nu te supăra că te-ntreb*, care desemnează explicit tipul de act de vorbire care urmează.

În cealaltă situație, actul astfel prefațat poate fi, de cele mai multe ori, un act asertiv de tip atenționare (combinând dimensiunea asertivă cu cea directivă) sau un act exprimând dezacordul – act asertiv de tip contraargument sau unul expresiv (reproș direct sau indirect, critică):

pe stradă + şi o doamnă + cam de vârsta mea + era elegantă + rujată + cu nepoţelul de mână + şi nepoţelul îşi desface bombonica + şi dă drumul + la hârtie jos + eu iau hârtia + şi + aşa + cu cât am putut + eu + de elegant + îi spun + „*nu te supăra + ţi-a căzut + hârtiuţa asta jos*". (CLRV, 175)

LDJ: Da Victor↓ da' o o Mică defecțiune la o centrală nucleară provoacă
VJ: <F N-A existat.F> . N-a existat. N-a existat decât acolo unde NU au [fost respectate
LDJ: pagube și daune MULT mai cumplite [decât o defecțiune
VJ: [aCOlo ⊥ *NU te supăra.* Față de CÂMpurile de steril↓ care există-n jurul ORIcărei centrale↓ **.** /î pe cărbune↑ (CORV, 82)
NU te supăra↓ zic Doina↓ pe mine întodeauna m-a deranjat gunoiu↑ eu nici la mine-acasă (CORV, 133)

Există însă și situații în care formula apare parantetic împreună cu o corectare, care conține implicatura unei critici la adresa interlocutorului, sau ca postfață, în cazul unor dezbateri:

MB: Ceea ce înseamnă↑ că ne aLEgem↑ sau *nu vă supăraţi*↓ vă aLEgeţi↑ cu toţii↑ OAmenii↑ în aşa fel că că după aceea îi faceţi trădători. Da' sânt// (CLRVAN, 410)
E: [staţi puţin↓ eu nu ştiu ce e folclorul↓ *nu vă supăraţi*↓ mai ales sintagma # folclor autentic↓ mie-mi dă fiori↓ <R că seamănă cu începutul secolului douăzeci> â: MANEAUA↓ e o f- f- <MARC una din formele de existenţă contemporană a muzicilor lăutăreşti↓> (Radu 2010: 161)

MŞ: […] N-o să ies <MARC niciodată MARC> să explic↑ nişte elemente care nu sânt gândite şi stabilite↑ şi să le discutăm pur şi simplu↓ se POAte şi-aşa↓ PUblic.

MM: Asta FAceţi acuma↓ domnu' Şeitan↓ *nu vă supăraţi*.
MŞ: Pentru că confuzăm lumea.
MM: Da' asta faceţi acuma. (CLRVAN, 456–457)

Exemplele de mai sus ilustrează un act asertiv (o concluzie a locutorului), cu un grad ridicat de asumare a adevărului conținutului propozițional, care își subordonează o dimensiune expresivă (critica).

Verbul *a se supăra* poate apărea ca prefață la verbul *a ruga*, în structuri interogative, prin care se realizează acte directive indirecte:

Domnul Teodor Viorel Meleșcanu: *Vă supărați dacă vă rog să adresați întrebările?*
Domnul Mihai Ungheanu: Nu, eu nu am de spus întrebări. Doamna a adresat două întrebări, eu am o dezbatere. Dacă doriți să nu vorbesc, eu fiind și specialist, înseamnă că… (Radu 2010: 197)

La finalul secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea sunt mai frecvente structurile interogative și/sau condiționale ca realizări indirecte convenționale ale actelor directive de solicitare:

– *Dacă nu te superi*, să-mi mai facă o cafea; Mersi… *Dacă nu te superi*… mai îmi dai unul?; pe urmă, cu tonul dulceag, făcând semn să-i treacă batista: – *Dacă nu te superi…* (Caragiale, *Momente*, 203; 331; 332)
Monşer! *te superi dacă te-oi ruga* pentru un pahar de apă?; Monşer, *te superi dacă te-oi ruga* să-mi dai batista d-tale?… (Caragiale, *Momente*, 331)

La originea acestor structuri condiționale sau ipotetice care funcționează ca mijloace convenționale de realizare a actelor directive indirecte pot sta construcții bazate pe diagrafuri (Du Bois 2014):

Aret. Ce ceri ertăciune? *Nu m-am supărat*.
Erot. *Dacă nu te superi*, poftesc un răspuns. (Pann, E. III, 42)

În cele două enunțuri în care apare verbul *a se supăra* se observă păstrarea formei negative, în timp ce persoana se schimbă, iar reluarea verbului se realizează într-o structură condițională. În cazul exemplului versificat de Pann, se poate considera că subordonata condițională este una autentică, în sensul că nu atenuează forța ilocuționară a actului directiv următor. Dacă luăm în calcul fenomenul rezonanței (Du Bois 2014), prin reinterpretarea valorii unor astfel de condiționale se poate ajunge la desemantizare și „albire", rezultatul fiind pragmaticalizarea condiționalei ca atenuator. O altă modalitate de interpretare poate fi procesul

cooptării (Heine 2023 apud Rodriguez Rosique 2025: 185): schimbarea perspectivei vorbitorului asupra unor secvențe, schimbarea de la sensul propozițional la cel influențat de situația de comunicare și de interacțiune (Rodriguez Rosique 2025: 185).

Menționăm și faptul că structura pragmaticalizată folosită ca atenuator de relație este omonimă cu cea care poate funcționa ca act expresiv de tip scuză (în completarea unui inventar relativ bogat al românei de realizare a scuzei prin verbe la imperativ și conjunctiv):

> Paraua (supărată): Erai mai galant, odată.
> Galbănul: *Nu te supăra*, luna mea, că n-am vroit să zic ceea ce gîndeşti (Alecsandri, O IV, variantă, 708)
> Să-ţi spun drept, soro dragă, ţi-i hazlie Luluţa… dar îi cam obrăznicuţă… *adică, să nu te superi.* (Alecsandri, *Chirița*, O V, 369)
> – Nu-i permis, răspunse posomorit Vasiliu, că eu îs friguros și răcesc iute.
> – Bine, bine! *Nu vă supărați*! Iu am cerut voe! Și văzând că-i condamnat la o căldură insuportabilă, musafirul își scoase haina, rămânând într-o vestă de flanelă, își descheie gulerul și se plecă să-și scoată șoșonii. (*Transilvania*_1929_060_004_005, 311)
> – Da' atunci ce paștele mă-sii, *nu te supăra*, așa înjur eu, da' o respect (Dumitriu, (P.) C. Fam. II, 216)
> […] plec, Angela, *nu te supăra*, n-are rost să vă stric petrecerea (Preda, O. III, 430)
> *Nu te supăra* că te-ntrerup mereu, oftă Pavel (Vulpescu, (I.) Convers., 163)

Ipoteza noastră privind pragmaticalizarea lui *nu te supăra/nu vă supărați* ca atenuator de relație este că această structură e derivată din actul expresiv de tip scuză, care aduce în prim plan posibilul efect negativ pe care l-ar avea acțiunile locutorului asupra interlocutorului. Formula de scuză provine, probabil, dintr-un act directiv de tip rugăminte, îndemn sau sfat.

4. ATENUATORII DE RELAȚIE ȘI ORDINEA MORALĂ

În continuare, discutăm acești atenuatori de relație având în vedere *ordinea morală*. Înainte ca acest concept să fie mai des invocat în studiile dedicate (im)politeții, s-a vorbit despre o dimensiune etică sau despre conotații morale/etice implicată/e în percepția (im)politeții, având în vedere caracterul său social (Werkhofer 2005 [1992]: 172, 192; vezi și Watts 2005: xxii-xxiii). Construită pe baza unor așteptări sociale care determină și impun un standard, ordinea morală poate fi modificată de membrii unui grup (local, regional, național) prin practici sociale. Având în vedere sugestii de la Stevanovic și Peräkylä (2014), Haugh

(2015: 307-313) prezintă patru subdiviziuni ale ordinii morale: ordinea epistemică, ordinea deontică, ordinea emoțională și ordinea beneficiului. Primele trei subdiviziuni reprezintă aspecte rezultate din relația interpersonală creată în momentul interacțiunii (Stevanovic și Peräkylä 2014: 186). Ordinea beneficiului are în vedere potențiale acțiuni viitoare, benefice pentru interactanți (Haugh 2015: 309). După Haugh (2015: 311), (im)politețea depinde de modalitatea prin care participanții la interacțiuni își construiesc așteptările și se raportează la cele patru subdiviziuni ale ordinii morale.

Având în vedere adjectivele evaluative *bun, drăguț, amabil*, putem considera că trei subdiviziuni sunt proeminente: cea deontică – prin faptul că locutorul are o anumită autoritate sau anumite drepturi asupra interlocutorului, recunoscute de acesta, dar le expune într-un mod care să diminueze impactul acelei autorități sau presiunea obligațiilor asupra interlocutorului; cea emoțională – așteptări partajate de considerație față de starea afectivă a interlocutorului, care ar putea fi afectată de impunerea unei acțiuni; cea a beneficiului – acțiunea cerută este dorită de locutor și, realizată de interlocutor, va avea un impact pozitiv asupra stării locutorului, în timp ce imaginea interlocutorului va avea de câștigat prin reacția conformă normelor acceptate social.

În câteva situații, se pot identifica unele comentarii metalingvistice legate de modalitatea aceasta de actualizare a unui act directiv, în care sunt explicitate în mod ludic presupozițiile structurilor convenționale. Utilizarea imperativului sau a construcției condiționale se bazează pe presupoziția *a fi sau a nu fi bun/drăguț/amabil*:

> *Fii drăguț, și fă-mi aia, fii amabil și drege-mi ailaltă… Și tu ești amabil*, ce dracu să faci… (Georgescu (P.), Solst., 137)
> Henry cunoaște stilul stăpânului, își continuă calm munca de curățire a covorului, fără să dea atenție sarcasmului acestuia.
> – Ah, ah, nu te grăbi, iartă-mă, și, știi, *fă tot ceea ce ți-am spus numai dacă ești amabil. Dacă nu, nu* ! (Dumitriu (D.), Ghica II, 362)

Exemplele evidențiază o deconstrucție și o reinterpretare a structurii pragmaticalizate, de la formula convențională la formula originară, în care evaluativul apare ca deziderat real (dacă enunțul de bază funcționează ca act directiv) sau ca trăsătură reală (dacă enunțul de bază funcționează ca act asertiv sau expresiv). Formulele originare relevă importanța interacțiunii dintre cele trei dimensiuni ale ordinii morale menționate mai sus (deontică, emoțională, a beneficiului). Fiecare dintre cele trei adjective desemnează mai larg (*bun*) sau mai concis (*amabil*) atribute cu prestigiu social. Cu alte cuvinte, a refuza realizarea acțiunii prefațate de aceste structuri convenționale ar însemna, la un nivel simbolic, pierderea unei calități/prestigiului social. Astfel, locutorul, prin invocarea acestui atribut social, încearcă să minimalizeze posibilitatea ca interlocutorul să respingă solicitarea.

Aceste atribute au prestigiu social pentru că, la origine, sunt modalități de a prezenta calități ale divinității, extrapolate în spațiul social, în relația cu superiorii. Au o vechime mare în cultura română, fiind vehiculate adesea în texte religioase sau în corespondența cu superiorii. De remarcat faptul că, în perioada medievală și premodernă, *a fi bun* apare în enunțuri asertive (descrieri) sau expresive (laudă):

> Măriia ta eşti bun şi milostiv, ci vei face cum te va năstăvi milostivul Dumnezeu (DRH B 35 1650, 253)
> de-au greșit și el și noi, ca Cela ce eşti bun și nețîitori minte de rău D[umnă]dzău; treci, ca Cela ce eşti bun și de rău nețiitori minte; și miluiaște pre șerbii Tăi ca ceaea ce eşti bun și iubitori de om; Cela ce pentru toț eşti bun, D[oam]ne, slava Ție!; ca Cela ce eşti bun, treci-i-le; ca Cela ce eşti bun și iubitoriu de om D[u]m[nă]dzău; ca Cela ce eşti bun, greșelele lui toate ceale de voie […] (DOSOFTEI, Molit. 1681, ed. 2024, 178; 184; 200; 238; 251; 261)

În aceste enunțuri, valoarea etică/morală este atribuită divinității sau domnitorului. După acest model moral se reconfigurează standardul social al comunității, care conduce la crearea unei ordini morale. Se poate recrea astfel procesul pragmaticalizării structurii: enunț asertiv/expresiv → enunț directiv (sfat, îndemn) → structură pragmaticalizată, atenuator de relație.

Având în vedere ordinea morală, aceleași trei subdiviziuni sunt proeminente pentru structurile cu *a se supăra*: cea deontică – prin faptul că interlocutorul are un anumit ascendent asupra locutorului, recunoscut de acesta; cea emoțională – așteptări partajate legate de atenția față de starea afectivă a interlocutorului, care ar putea fi afectată de acțiunile realizate de locutor; cea a beneficiului – acțiunea va avea un impact pozitiv atât asupra interlocutorului, cât și asupra locutorului, prin conformarea la normele acceptate social.

Explicația pentru apariția unui termen afectiv ca atenuator de relație poate consta în proeminența cognitivă a unui afect negativ și în implicațiile afectelor negative pentru dimensiunea socială. O altă explicație poate fi proeminența dată de o dimensiune textuală cu prestigiu cultural, de anumite tipare clișeizate în care apare termenul afectiv. De exemplu, în scrisori, texte juridice sau administrative (testamente, acte de vânzare-cumpărare, învoieli agricole) din secolele al XVII-lea – al XVIII-lea se pot observa următoarele situații:

> Părinți sfinți, blagosloviți și mă ertați pre mine păcătosul, […] și v-au orânduit la această sfântă biserică Domnească și cari vor fi după sfințiile voastre *să nu fie cu supărare* a pomeni aceste nume, fiind cam multe (DOC. BÂRL. I, 289)

Ci, iată că scriem dumitale, de nu-ți este dumitale voia să ne slujești și să ne odihnești și-ți *este cu supărare*, fă-ne știre, ca să știm. (COND. MAV. III, 203)

De nici un lucru val și supărare să nu aibă pentru că așa ne-au fost tocmeala (DOC. BUC. I, 312)
să li să caute giudecata, iar mai mult *supărare să n-aibă*. (COND. MAV. II, 147)
Și de către nimeni *supărare să nu* i *să facă*, nici de către copiii miei (DOC. BUC. I, 632)
nicidecum nimine altă *supărare să nu*-i *facă*, atâta dumisale, cât și oameni (COND. MAV. II, 47)
iată că vă poruncim, nici un fel de *supărare să nu* le *faceți*. (COND. MAV. II, 605)
toate cum arată mai sus, nime mai multă *supărare să nu dea*. (COND. MAV. II, 665)

În scrisori, *supărare* apare în colocație cu verbul *a fi*, în timp ce clișeele juridice și administrative implică în mod frecvent colocații cu verbele *a avea* și *a face*, mai rar cu *a da*, în acte de tip interdicție (marcate prin conjunctiv la forma negativă).

5. CONSIDERAȚII FINALE

Relația cu ordinea morală și procesul pragmaticalizării sunt în consonanță cu fenomenul mai amplu al atenuării: atenuarea realizează conexiuni între dimensiuni cognitive, relaționale și afective (emotive), răspunzând unor necesități ideaționale, interpersonale și retoric-textuale (Caffi 2013: 277).

Atenuarea actelor de vorbire directive relevă, pentru limba română, structuri foarte variate și interesante atât ca modalitate de realizare, cât și ca evoluție. Atenuatorii de relație reprezintă un caz aparte, care merită analizat în detaliu: o structură evaluativă se pragmaticalizează pentru a funcționa, în general, ca prefață convențională a actelor directive, punând în evidență importanța practicilor sociale, a adecvării contextuale și a relației interpersonale.

SURSE

Alecsandri = Vasile Alecsandri, *Opere*, vol. IV și V, text ales și stabilit, note și variante de Georgeta Rădulescu-Dulgheru. București: Minerva, vol. IV 1974, vol. V 1977.
Arghezi, S. 14, 15 = Tudor Arghezi, *Scrieri*, XIV–XV. Proze. București: Editura pentru Literatură, 1967.
Barițiu, III = *George Bariț și contemporanii săi*, vol. III, *Corespondența primită de la Nicolae Maniu, Grigore Mihali, Ioan Fekete-Negruțiu, Ioan Antonelli, Iosif Many și Ioan Rusu*, ediție de Ioan Chindriș, Dumitru Suciu, Mircea Popa și Gelu Neamțu, coordonatori Ștefan Pascu și Iosif Pervain. București: Minerva, 1976.
Bălăiță, Lumea = George Bălăiță, *Lumea în două zile.* București: Editura Eminescu, 1975.

Brăescu, O. A. II = Gh. Brăescu, *Opere alese,* II, text ales şi stabilit, studiu introductiv, note şi bibliografie de Niculae Gheran. Bucureşti: Editura pentru Literatură, 1962.

Caragiale, Momente = I. L. Caragiale, *Opere,* I. Proză literară. Ediţie îngrijită şi cronologie de Stancu Ilin, Nicolae Bârna, Constantin Hârlav. Prefaţă de Eugen Simion. Bucureşti: Univers Enciclopedic. Fundaţia Naţională pentru Ştiinţă şi Artă, 2000.

Călinescu (A), Ins. Pol. (1916–1939) = Armand Călinescu, *Însemnări politice* (1916–1939), ediție îngrijită și note de Al. Gh. Savu. București: Humanitas, 1990.

CLRV = Hoarță Cărăușu, Luminița (coord.). 2023. *Limba română vorbită. Corpus și studii lingvistice (CLRV)*. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza".

CLRVAN = Hoarță Cărăușu, Luminița (coord.). 2013. *Corpus de limbă romană vorbită actuală nedialectală*. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza".

COND. MAV. = *Condica lui Constantin Mavrocordat*. Vol. I-III. Ediţie cu introducere, note, indici şi glosar alcătuită de Corneliu Istrati. Iaşi: Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", 2008. Vol. II: *Condica de cărţi de poroncă şi de tot felul de trebuinţă ce s-au dat din partea Divanului.* (1626–1743); vol. III: *Condica de hrisoave vechi a domnilor trecuţi, de milile mănăstirilor i altă obştie.* (1654–1743).

Contemp. VIII = *George Bariț și contemporanii săi*, vol. VIII, *Corespondență de familie*, ediție de Ștefan Pascu, Ioan Chindriș, Gheorghe Asanache, Alexandru Matei și Ioan Gabor. București: Minerva, 1987.

CORV = Dascălu Jinga, Laurenția. 2002. *Corpus de română vorbită (Eșantioane)*. București: Editura Academiei Române.

DOC. BÂRL. I = *Documente bârlădene.* Vol. I. Publicate de Preotul Ioan [= Iacob (Ioan S.)] Antonovici episcopul Huşilor]. I Cărţi domneşti de scutiri, acte de proprietate, inscripţii şi însemnări adunate de la Bisericile din oraşul Bârlad. Bârlad: Tipografia Neculai P. Peiu, 1911.

DOC. BUC. I = *Documente privitoare la istoria oraşului Bucureşti. (1594–1821).* [Publicate de] George Potra. Bucureşti: Editura Academiei Republicii Populare Române, 1961.

DOSOFTEI, Molit. 1681; ed. 2024 = Mitropolitul Dosoftei, *Molităvnic de-nțăles*, Iași, 1681. Ediție, studii și glosar de Mădălina Ungureanu (coordonator), Iosif Camară, Ana Catană-Spenchiu, Maria Moruz, Mihail Khalid Qaramah, Cornel Tatai-Baltă, Anca-Elisabeta Tatay. Cuvânt înainte de Eugen Munteanu. Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iași și Editura „Mitropolit Iacov Putneanul", Mănăstirea Putna, 2024.

DRH B 35 1650 = *Documenta Romaniae Historica. B. Ţara Românească*, XXXV (1650). Academia Română. Institutul de Istorie „Nicolae Iorga". Volum întocmit de Violeta Barbu, Constanţa Ghiţulescu, Andreea Iancu, Gheorghe Lazăr, Oana Rizescu. Bucureşti: Editura Academiei Române, 2003.

Dumitriu (D.), Ghica II = Dana Dumitriu, *Prinţul Ghica.* Vol. II. Bucureşti: Editura Cartea Românească, 1984.

Dumitriu (P), C. Fam II = Petru Dumitriu, *Cronică de familie*. Vol. II. Ediţia a III-a. [Reeditare]. Bucureşti: Editura Fundației Culturale Române, 1993.

Epoca, 1889, nr. 1025 = *Epoca*. Cotidian politic, scos de Partidul Conservator. Redactori: Barbu Ștefănescu Delavrancea [= Barbu Delavrancea], Gr. Ventura. Bucureşti, 1885–1889.

Filimon, Escurs. si nuv. (1858-1861) in O. I = N. [= Nicolae] Filimon, *Escursiuni în Germania meridională. Memorii artistice, istorice şi critice. (1858)*, în *Opere,* I. Ediţie îngrijită şi studiu introductiv de Mircea Anghelescu. Note şi variante de George Baiculescu. Bucureşti: Minerva, 1975.

Flacăra = Flacăra. Revistă social-politică şi literar-artistică. Editată de Frontul Democraţiei şi Unităţii Socialiste. 1952–2012.

Galaction, O. IV = Gala Galaction, *Opere,* IV. Romane. Ediţie îngrijită, prefaţă, note şi comentarii de Teodor Vârgolici. Bucureşti: Minerva, 1998.

Georgescu (P.), Solst. = Paul Georgescu, *Solstiţiu tulburat.* Bucureşti: Editura Eminescu, 1982.

IVLRA = Liliana Ionescu-Ruxăndoiu (coord.), *Interacțiunea verbală în limba română actuală. Corpus (selectiv). Schiță de tipologie*, București: Editura Universității din București, 2002.

Liiceanu, Întâlnire = Gabriel Liiceanu, *Întâlnire cu un necunoscut.* București: Humanitas, 2010.

Lovinescu, (H.) T.2 I = Horia Lovinescu, *Teatru,* II. Bucureşti: Editura Eminescu, 1978.

Minulescu, O. III = Ion Minulescu, *Opere,* III. *Schiţe şi nuvele. Romane*. Ediţie îngrijită de Emil Manu. București: Minerva, 1978.

Mușatescu, S. II = Tudor Muşatescu, *Scrieri*, II. *Teatru* (2). Bucureşti: Minerva, 1970.

Mușatescu, Scr. = Tudor Muşatescu, *Scrieri*, V. *Teatru* (4). Ediţie de Traian Radu. Bucureşti: Minerva, 1978; *Scrieri*, VIII. *Pagini de jurnal (II). Addenda*. Ediţie de Traian Radu. Bucureşti: Minerva, 1984; *Scrieri*, IX. *Teatru scurt. Fantezii şi realităţi. Scrisori găsite (Epistole vesele)*. Ediţie de Traian Radu. Bucureşti: Minerva, 1990.

Pann, E III = Anton Pann, *Noul Erotocrit.* Compus în versuri de … vol. III. Sibiu: Gheorghie de Klozius, 1837.

Preda, O III = Marin Preda, *Opere,* vol. III. Ediţie îngrijită de Victor Crăciun. Prefaţă de Eugen Simion. Bucureşti: Univers Enciclopedic, 2002.

Pușcariu, Mem. (1914–1935) = Sextil Puşcariu, *Memorii.* Ediție de Magdalena Vulpe. Prefață de Ion Bulei. Note de Ion Bulei şi Magdalena Vulpe. Bucureşti: Minerva, 1978.

Sadoveanu, O XI = Mihail Sadoveanu, *Opere,* XI. Bucureşti: Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, 1957.

Scris. Bianu = *Scrisori către Ioan Bianu*, ediție, prefață și note de Marieta Croicu și Petre Croicu, București: Minerva, vol I, 1974; vol II, 1975; vol. III, 1976.

Scris. Densusianu, IV = *Scrisori către Ovid Densusianu*, vol. IV, ediție îngrijită, introducere, note, tabel cronologic și indici de Liviu Onu, Ileana Vîrtosu și Maria Rafailă, sub redacția lui Liviu Onu. București: Minerva, 1989.

Sebastian O. II = Mihail Sebastian, *Opere*, II. *Teatru. Corespondenţă*. Ediţie coordonată de Mihaela Constantinescu-Podocea. Text ales şi stabilit, note, comentarii şi variante de Mihaela Constantinescu-Podocea, Liliana Corobca şi Petruş Costea. Postfaţă de Eugen Simion. Bucureşti: Academia Română. Fundaţia Naţională pentru Ştiinţă şi Artă, 2011.

Sîrbu, Eur. II = Ion D. Sîrbu, *Adio, Europa!*, vol. II. Bucureşti: Cartea Românească. 1993.

Stancu, Rădăcinile V = Zaharia Stancu, *Rădăcinile sunt amare*, vol. V. Bucureşti: Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, 1959.

Șc. Ardeleană (2024) III = *Şcoala Ardeleană*, vol. III *Scrieri literare, Scrieri teologice şi religioase*, Ediție revăzută și adăugită. Introducere, cronologie, notă asupra ediției, selecție și coordonare de Eugen Pavel. Cluj-Napoca: Editura Școala Ardeleană, 2024.

Telegraful (Buc) = *Telegraful* apoi *Telegraful de Bucureşti*. Cotidian politic, istoric și literar. Tipografia C. N. Rădulescu, 1871–1892.

Topârceanu, S. II = G. Topîrceanu, *Scrieri*, vol. II *Proză literară. Jurnale. Articole. Corespondenţă*. Ediţie îngrijită, prefaţă, note, comentarii, tabel cronologic şi bibliografie de Al. Săndulescu. Bucureşti: Minerva, 1983.

Transilvania = Transilvania. Foaia Asociațiunei transilvane pentru literatură română şi cultura poporului român. Sibiu, 1881–1946.

Tribuna (R.), nr. 088/2006 = *Tribuna*. Revistă. Săptămânal de cultură. Cluj.

Țichindeal, Fab. = *Fabule şi moralnice învăţături.* Traduse de Dimitrie Ţichindeal. Ediţie îngrijită şi prefaţată de Virgil Vintilescu. Timişoara: Facla, 1975 [Ediția I 1814].

Viata Rom. (R. US) 1975 X = *Viaţa Românească.* Revistă. Din 1974 Revistă editată de Uniunea Scriitorilor. Bucureşti, 1948–1989.

Vintilă 2025 = Constanța Vintilă, „Studiu introductiv", în *Memoriile postelnicesei Elena Hartulari*, ediție de Constanța Vintilă, p. 7–80. București: Humanitas, 2025.

Vulpescu (I), Convers. = Ileana Vulpescu, *Arta conversaţiei.* Bucureşti: Cartea Românească, 1980.

REFERINȚE

Caffi, C., 2007, *Mitigation*. Amsterdam/Tokyo: Elsevier.

Caffi, C., 2013, „Mitigation", în M. Sbisà și K. Turner (ed.), *Pragmatics of Speech Actions.* Berlin/Boston: De Gruyter Mouton, 235–286.

Chelaru-Murăruș, O., M-V. Constantinescu, 2026, „Politeness", în A. Vasilescu, M. Gheorghe, M-V. Constantinescu, R. Săftoiu, Ș. Hartular (ed.), *Pragmatics of Romanian*. Berlin: De Gruyter, 429–472.

Du Bois, John W., 2014, „Towards a dialogic syntax", *Cognitive Linguistics* 25(3), 359–410.

Dumitrescu, D., 2010, „Sobre la atenuación cortés en español y rumano: unas estrategias comunes", în M. Iliescu, H. Siller-Runggaldier, P. Danler (ed.), *Actes du XXV-e Congrès International de Linguistique et Philologie Romanes*, vol. IV. Berlin: De Gruyter, 371–388.

Haugh, M., 2015, *Im/Politeness Implicatures*. Berlin/Munich/Boston: de Gruyter.

Heine, B., 2023, *The Grammar of Interactives*. Oxford: Oxford University Press.

Jucker, A. H., 2026, „*Pray, Sir, Proceed*. The politeness of requests in epistolary novels of the long eighteenth century", *Journal of Historical Pragmatics*, https://doi.org/10.1075/jhp.00082.juc, online: 6 February 2026.

Ionescu-Ruxăndoiu, L., 2003, *Limbaj și comunicare. Elemente de pragmatică lingvistică.* București: All.

Rodríguez Rosique, S., 2025, „From reference identification to discursive alignment: The (counter)argumentative power of *es eso* in Spanish", în S. Rodríguez Rosique, J.M. Antolí Martínez (ed.), *The Grammar of Interaction. Epistemicity, Information Management and Discourse in Language Use*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 180–211.

Săftoiu, R., 2026, „Directive speech acts", în A. Vasilescu, M. Gheorghe, M-V. Constantinescu, R. Săftoiu, Ș. Hartular (ed.), *Pragmatics of Romanian*. Berlin: De Gruyter, 265-278.

Searle, J. R., 1969, *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.

Stevanovic, M., A. Peräkylä, 2014, „Three orders in the organization of human action: On the interface between knowledge, power, and emotion in interaction and social relations", *Language in Society* 43 (2), 185–207. https://doi.org/10.1017/S0047404514000037.

Traugott, Elisabeth Closs, Richard B. Dasher, 2002, *Regularity in Semantic Change*. Cambridge: Cambridge University Press.

Watts, R. J., 2005, „Linguistic politeness research: Quo vadis?" în R.J. Watts, S. Ide, K. Ehlich (ed.), *Politeness in Language. Studies in its History, Theory and Practice*, ediția a II-a revăzută și îmbogățită [ediția I 1992]. Berlin/New York: Mouton de Gruyter, xi–xlvii.

Werkhofer, K., 2005 [1992], „Traditional and modern views: The social constitution and power of politeness" în R.J. Watts, S. Ide, K. Ehlich (ed.), *Politeness in Language. Studies in its History, Theory and Practice*, ediția a II-a revăzută și îmbogățită [ediția I 1992]. Berlin/New York: Mouton de Gruyter, 155–199.

RELATIONAL HEDGES AND DIRECTIVE SPEECH ACTS. SOME CONSIDERATIONS

Abstract

This paper explores conventional means to mitigate the illocutionary force of directive speech acts in Romanian, namely structures using evaluative adjectives like *bun(ă)* ('good'), *drăguț(ă)* ('nice'), *amabil(ă)* ('amiable', 'polite') and affective verbs like *a se supăra* 'to get upset'. The analysis presents the diachronic variety of these structures (which reveal a pragmaticalization process), as well as the change in preference for different patterns which leads to a less varied and highly conventional present-day usage, and highlights the importance of the moral order in interactional settings, to accommodate the relationship between speech acts and (im)politeness.